SVO/EVY/KT

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö 30.10.2025

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (HE 130/2025 vp; Lait yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain 11 §:n muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi yrittäjän eläkelain muuttamisesta annettua lakia sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annettua lakia.

Esityksen mukaan vuosina 2023–2025 aloittaneiden yrittäjien työtulon korottamista koskisi sama 4000 euron enimmäismäärä, joka koskee vielä vuosina 2026–2028 tehtäviä ennen 1.1.2023 aloittaneiden yrittäjien työtuloon tehtäviä tarkistuksia. Myös 1.1.2023 tai sen jälkeen aloittaneiden yrittäjien työtuloa voitaisiin korottaa kolmen vuoden välein tehtävissä tarkistuksissa enintään 4000 eurolla korotushetken tasosta, kun tarkistus tulee yrittäjän eläkelain mukaan tehtäväksi ensimmäisen kerran. Esitys korjaa tilanteen, jossa viime vaalikaudella säädetyn YEL-vakuutuksen työtulon tarkistamisen 4000 euron enimmäiskorotusraja ei koske YEL-vakuutuksia, jotka on otettu 2023 jälkeen, näin eri aikoina toimintansa aloittaneet yrittäjät olisivat keskenään samanarvoisessa asemassa työtulon tarkistamisen määrän osalta.

Lisäksi ehdotetaan, että tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annettua lakia muutettaisiin siten että psyykkisen tuen ja hoidon kustannuksia voitaisiin korvata nykyisen yhden vuoden asemesta enintään kahden vuoden ajan tuen tarpeen ilmenemisestä lukien.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjauksiin. Hallitusohjelmassa on mainittuna useita yrittäjyyden ja omistajuuden arvostusta lisääviä toimia sekä kirjauksia kriisinhallintatehtäviin osallistuvien aseman parantamisesta, erityisesti psyykkisen tuen ja hoidon saatavuuden sekä jatkuvuuden varmistamiseksi. Yrittäjän eläkelakia koskeva esitys toteuttaa lisäksi ns. puoliväliriihen kirjauksen, jonka mukaan yrittäjien eläkejärjestelmän uudistuksen jälkeen eli vuosina 2023–2025 aloittaneille yrittäjille säädetään sama 4000 euron korotusraja kuin muille yrittäjille ensimmäisiin työtulotarkastuksiin vuosille 2026–2028.

Yrittäjän eläkelakia koskevan muutosesityksen taustalla on, että 1.1.2023 saatettiin voimaan yrittäjän eläkelain muuttamisesta (1157/2022). Tässä yhteydessä lakiin lisättiin säännös YEL-työtulon seurannassa sovellettavasta kolmen vuoden välein toteutuvasta tarkistamismenettelystä. Tarkistamismenettelyn käynnistyessä YEL-työtulon korottamiselle säädettiin 4000 euron enimmäiskorotus, jota käytetään kahteen ensimmäiseen lain voimaantulon jälkeen tehtävään säännönmukaiseen tarkistukseen. Lain muutoksen voimaan tullessa voimassa olleisiin YEL-vakuutuksiin kohdistuva toinen tarkistuskierros käynnistyy vuoden 2026 alussa. Nyt esillä olevan esityksen tavoitteena taata määräaikaisesti kaikkien yrittäjien yhdenvertainen kohtelu YEL-työtuloja tarkistettaessa voimaantulosäännöksen voimassaoloaikana. Kun vuosina 2026 – 2028 kaikkia säännönmukaisen tarkistuksen piiriin kuuluvia yrittäjän työtuloja voitaisiin nostaa enintään 4000 euroa, taattaisiin kaikille yrittäjille yhtäläisesti yrittäjätoiminnan laadusta ja laajuudesta saaduista tiedoista ja yleisestä korkeasta kustannustasosta huolimatta mahdollisuus maksaa huojennettuja YEL-vakuutusmaksuja. Tällä tavoin voitaisiin turvata parempi yrittäjän työuran aikainen toimeentulo ja sosiaaliturva kohtuullisen eläketason kärsimättä.

Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muutosesityksen tavoitteena hallitusohjelman mukaisesti taata psyykkisen tuen tai hoidon saatavuus ja riittävän pitkä kestoaika ja siten tukea kriisinhallintatehtävistä palaavaa henkilöstöä sopeutumisessa takaisin siviilielämään. Esityksellä parannetaan terveydenhoidon erikoisosaamista edellyttävän tuen ja hoidon saatavuutta. Psyykkisen tuen tai hoidon kustannuksia korvattaisiin enintään kahden vuoden ajalta tuen tarpeen ilmenemisestä eli siitä, kun tarve on todettu. Aikarajaa hoidon ja tuen piiriin hakeutumiselle ei asetettaisi lakimuutoksen jälkeenkään. Riittävä edellytys korvaamiselle olisi edelleen, että psyykkisen tuen tai hoidon tarpeella on todennäköinen syy-yhteys palvelukseen, eikä tuen saaminen kuitenkaan edellyttäisi tapaturman aiheuttamaa vammaa tai sairautta taikka palvelussairautta. Valtiokonttori jatkaisi nykyistä toimintatapaa, jossa tuen tai hoidon tarpeen arvioon hakeudutaan Valtiokonttorin maksusitoumuksella HUS Traumapsykiatrian vastaanotolle.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja sillä on vaikutuksia julkiseen talouteen. YEL-työtulon tarkistamisen rajoittaminen 4000 euroon arvioidaan pienentävän yrittäjien työtulosummaa vuositasolla noin 40–60 miljoonalla eurolla, jolloin talousarvioesityksessä momentille 33.40.52 (Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista) varattuun 554 300 000 euroon nähden työtulosumman valtionosuutta vähentävä vaikutus jää noin 10–15 miljoonaa euroa arvioitua pienemmäksi. Kokonaiskuvassa kaikki YEL-työtulojen tarkistukset kuitenkin kasvattavat työtulosummaa, minkä arvioidaan vähentävän YEL-järjestelmään tarvittavaa valtionosuutta. Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain määräajan pidentämisen vaikutuksiksi arvioidaan enintään 60 000 euroa valtiovarainministeriön hallinnonalan momentilla 28.50.50 (varattuna 41 160 000 euroa).

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Sosiaali- ja terveysministeriö lähetti luonnoksen hallituksen esitykseksi lausunnoille 15 päivänä heinäkuuta 2025. Lausuntoja pyydettiin 22 toimijalta ja vastauksia saatiin määräaikaan 14 elokuuta mennessä 20 kpl. Yrittäjän eläkelakia koskevasta muutoksesta antoivat lausunnon Akava ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos, Mikro- ja yksinyrittäjät ry, STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Freelance-journalistit ry, Suomen journalistiliitto, Suomen Yrittäjät ry, Tasa-arvovaltuutetun toimisto, Työeläkevakuuttajat TELA ry ja Uusi työ ry.

Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muutosesityksestä lausuivat HUS Psykiatria/Traumapsykiatria, Puolustusministeriö, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry ja Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry.

Finanssivalvonta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, valtiovarainministeriö ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto ilmoittivat, ettei heillä ole lausuttavaa asiassa.

Lausuntopalaute oli pääsääntöisesti myönteistä molempien ehdotettujen muutosten osalta. Yrittäjän eläkelakia koskevaa esitystä pidettiin tärkeänä ja perusteltuna. Palkansaajakeskusjärjestöt eivät kuitenkaan pitäneet hyvänä, että YEL-työtulon tarkistamisen rajaaminen laajenee eikä esitys tue tavoitetta vähentää valtion rahoitusosuutta YEL-eläkejärjestelmään. Lausuntopalautteen perusteella alkuperäistä säännösehdotusta tarkennettiin siten, että se koskee työtuloa, joka on vahvistettu alkamaan 1.1.2023 – 31.12.2025 välisenä aikana. Myös perusteluihin tehtiin täsmennyksiä. Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muutosesityksen osalta esitettiin eräitä huomautuksia, joiden osalta esitykseen lisättiin perusteluja.

Hallitusneuvos Kirsi Terhemaa